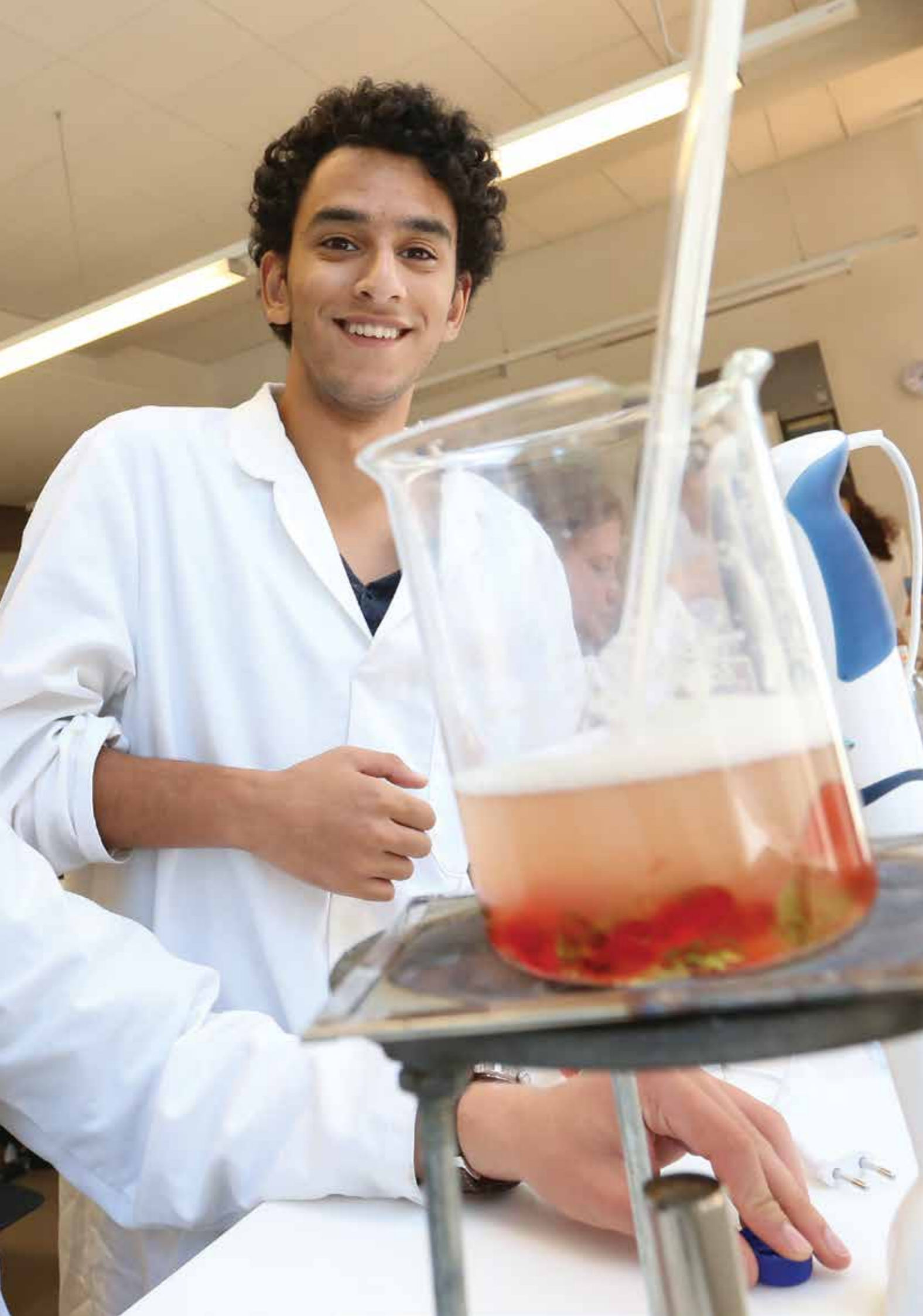

STICHTING HET ZELFSTANDIG GYMNASIUM

Honoursprogramma van de Gymnasia

HPG: de basis

Inleiding

De zelfstandige gymnasia willen graag dat leerlingen zich persoonlijk ontplooiën tot de grenzen van hun mogelijkheden om voldaan en leergierig aan de volgende fase van hun opleiding te beginnen.

De gymnasia hebben de ambitie hun zo getalenteerde leerlingen meer te bieden dan uitstekende resultaten binnen het reguliere programma. Gymnasia hebben al decennialang ervaring op dit gebied, met plusprogramma's, excellentie-ontwikkeling en speciale programma's voor hoogbegaafden.

Het Honoursprogramma Gymnasia (HPG) wil die expertise bundelen en verder uitbreiden. De gymnasia bieden daarmee een programma dat leerlingen uitdaagt te excelleren, zich persoonlijk te ontplooiën en plezier te hebben in leren. Het programma is modern, gaat uit van de motivatie van de leerlingen, werkt met een coachende didactiek en richt zich op de ontwikkeling van competenties van de 21e eeuw.

Hoe we dit programma vorm willen geven wordt in de volgende hoofdstukken uiteengezet. Ter verduidelijking zijn in de bijlage voorbeelden opgenomen.

Kort aanduidend:

- We willen de leerling stimuleren om zich te ontwikkelen in zowel cognitieve vaardigheden als andere vaardigheden. Dat zijn vaardigheden als samenwerken, een plan maken, evalueren, projectmatig werken, onderzoek doen.
- Het HPG heeft als einddoel dat leerlingen op acht competenties vastgestelde niveaus behalen.
- Leerlingen zitten aan het roer: ze bepalen zelf op welke manier ze voldoen aan de criteria die het programma stelt.
- In wat de leerlingen doen en hoe ze dat doen, worden ze ondersteund en gecoacht door begeleiders met expertise op dit gebied.
- Honoursleerlingen staan in contact met elkaar, zowel met leerlingen van de eigen school als van de andere gymnasia.
- Wat de leerlingen doen en presteren, wordt uiteindelijk beoordeeld door externe beoordelaars.

1.

2. Missie en visie

Het HPG heeft als doel leerlingen die blijk geven van extra begaafdheid op één of meer gebieden de kans te geven hun talenten te ontwikkelen tot op het voor hen hoogst haalbare niveau. Dit kan door middel van verbreding en verdieping. Door deelname aan het programma ontwikkelt de leerling een scala aan competenties, die hem van nut zijn in zijn vervolgopleiding en rol in de maatschappij.

Concrete doelstellingen voor 2017:

- Gemiddeld 10% van de examenleerlingen volgt het HPG.
- Alle gymnasia bieden het programma aan.
- Talenten komen tot bloei, leerlingen leren diep en zinvol.
- Er zijn afspraken met de vervolgopleidingen over samenwerking en civiel effect, waarbij we ernaar streven leerlingen met een goed afgerond HPG makkelijker in te laten stromen in bijvoorbeeld Honoursprogramma's van de universiteiten.

Het programma: de opzet

Het programma is tweeledig. De leerling haalt goede cijfers voor zijn reguliere profiel(en) en daarnaast volgt hij een op maat gesneden programma. De school stelt in samenspraak met de leerling het persoonlijke programma vast.

Het programma kan zelfsturend (vraaggestuurd) zijn van karakter. Het betreft een keuze om zelfstandig een eigen onderwerp te onderzoeken of een talent te ontwikkelen: het produceren van een persoonlijke opdracht, bijvoorbeeld een werkstuk op papier, een driedimensionaal werkstuk, een optreden, het organiseren van een concert, feest, debattoernooi etc., waarvoor verschillende competenties ingezet kunnen worden.

Dit kan ook een keuze zijn uit een aanbod aan extra activiteiten, zoals extra vakken; plusprogramma's zoals de zojuist ontwikkelde klassieke talenmodules, het behalen van certificaten zoals Cambridge, Delf, Goethe, bèta-excellent, ELOS; het deelnemen aan Olympiades; Pre-university college; het deelnemen in/organiseren van extra activiteiten binnen de school, zoals bijvoorbeeld debat, toneel, muziek, schoolkrant etc.; het volgen van een stage buiten de school etc.

In beide keuzes staat de autonomie van de leerling voorop.

3.a

3.b

Het programma: ontwikkeling van competenties

Op welke wijze de leerling het programma ook volgt (vraag- dan wel aanbodgestuurd), de ontwikkeling van de competenties en het behalen van een bepaald niveau daarin zijn essentieel voor het met goed gevolg doorlopen van het traject. Het programma is dus niet productgericht, maar ontwikkelingsgericht. De leerling zorgt ervoor dat hij aan kan tonen dat hij een competentie heeft ontwikkeld.

Om goed zicht te krijgen op de (ontwikkeling van de) competenties zijn deze in rubrics beschreven. Deze rubrics moeten gezien worden als een beoordelingskader en referentiemodel, op basis waarvan de leerling feedback krijgt.

De rubrics zijn als bijlage (I) bijgevoegd. In bijlage II wordt een handleiding/toelichting op de rubrics geboden.

Richtlijn tijdsinvestering traject voor de leerling: minimaal 100 uur per jaar.

De school: criteria voor de deelname aan het Honoursprogramma

Deelname aan het HPG vereist dat de school leerlingen de mogelijkheid biedt om vanaf de vierde klas aan het HPG te werken naast het reguliere programma. De school onderschrijft de beoordelingscriteria en de werkwijze van het HPG. De school organiseert de toelating van leerlingen tot het HPG, levert begeleiding en doet mee in de poule van beoordelaars. De school bepaalt de wijze waarop leerlingen worden geworven voor en toegelaten tot het Honoursprogramma.

4.

5. De leerling: voor wie?

Veel gymnasia zouden het Honoursprogramma aan al hun leerlingen gunnen. In deze fase van ontwikkeling is het echter zaak kleinschalig te beginnen. Bij de selectie van leerlingen denken we aan twee groepen.

De ene groep leerlingen wordt gekenmerkt door typeringen als 'zeer slim', 'vindt het aangeboden programma heel gemakkelijk', 'kiest veel vakken', 'kan meer aan' etc.. Het is de groep leerlingen die met groot gemak door het gymnasium wandelt en daarbij de grenzen van hun mogelijkheden nog lang niet in zicht heeft.

De andere groep is een groep leerlingen die, hoewel waarschijnlijk of bewezen heel begaafd, onregelmatig presteert, moeilijk motivatie kan vinden en schoolzaken niet belangrijk lijkt te vinden. Vaak ontplooiën de leerlingen van deze groep zich elders, buiten school.

6. De docent: begeleiding en beoordeling

De speciaal voor dit programma getrainde docent kan zowel als begeleider optreden als beoordelaar zijn. De rollen worden gescheiden: de begeleidende docent is niet de beoordelaar. Hij/zij kan begeleider van de ene leerling en beoordelaar van de andere zijn.

Het is van belang om de begeleider een mogelijkheid te bieden om de ontwikkeling van de leerling en zijn inschatting daarvan op enig moment te toetsen zodat er geen grote discrepanties in beoordeling blijken te bestaan aan het eind van het traject.

Profiel

Om de rol van begeleider / beoordelaar in het Honoursprogramma goed te kunnen vervullen, zoeken we begeleiders die goed kunnen luisteren, die kunnen coachen, vragen stellen, ruimte bieden, die hoge verwachtingen van leerlingen hebben, die vertrouwen kunnen geven en zo hun leerlingen kunnen inspireren.

Van begeleiders / beoordelaars wordt een tijdsinvestering per jaar per leerling verwacht, naast het ontwikkeltraject (deskundigheidsbevordering). Het is uiteraard aan de school om deze investering per leerling te bepalen. Als richtlijn denkt de kerngroep aan 12 uur per leerling per jaar.

7. Afronding: criteria voor de afronding van het gymnasium met een “cum laude” en / of Honourspredicaat

De beoordeling betreft twee categorieën:

1. het reguliere diploma
2. het extra programma

Kort samengevat:

Een gymnasiumleerling kan op de volgende manieren na zes jaar slagen:

- a. met een gymnasiumdiploma
- b. cum laude: met 8 gemiddeld
- c. met honours: zonder 8 gemiddeld, wel met goed afgerond Honoursprogramma
- d. cum laude met honours: met 8 gemiddeld (volgens de criteria van DUO); goed afgerond Honoursprogramma (civiel effect)

Uitwerking:

Ad 1 het reguliere diploma:

De leerling slaagt of zakt volgens de officiële criteria van het Ministerie van OCW.

Voor het predicaat ‘cum laude’ (8 gemiddeld) worden de richtlijnen van DUO gehanteerd: ‘Bij eindexamen havo en vwo met profiel wordt het gemiddelde eindcijfer berekend door alle eindcijfers van het gemeenschappelijk deel (inclusief het combinatiecijfer), alle eindcijfers van het profieldeel en het hoogste eindcijfer van het vrije deel bij elkaar op te tellen en te delen door dit aantal eindcijfers.

NB: het combinatiecijfer wordt als één vak meegeteld. De afzonderlijke onderdelen van het combinatiecijfer worden niet meegenomen in de berekening.’

Ad 2 het *extra* programma:

- Vanaf de vierde klas wordt het portfolio van de leerling jaarlijks beoordeeld volgens de criteria van het HPG;
- De eindbeoordeling vindt plaats door een onafhankelijke beoordelaar.
- De kandidaat kan door een beoordeeld portfolio aantonen op alle acht criteria van het HPG tenminste het niveau 3 te hebben behaald en op drie ervan het niveau 4.
- De leerling neemt actief deel aan de gezamenlijke activiteiten in het kader van het HPG.

Ontwikkeltraject HPG

Ontwikkeltraject

De kaders van het HPG zijn hierboven geformuleerd. Binnen die kaders zullen we *al doende en met elkaar* tot een uitwerking komen. We bewaren de eenheid door ons aan de kaders te houden en door veel samen te werken en uit te wisselen. Jaarlijks organiseren we een werkdag bij aanvang van het schooljaar en een aantal themamiddagen. Ook digitale uitwisseling behoort tot de mogelijkheden.

Op die manier kan goed gebruik worden gemaakt van bestaande expertise binnen de scholen. Uiteraard staan we ook open voor ideeën en expertise van buiten. Scholingsvragen worden tijdens het traject gevormd. Er zullen gesprekken gevoerd worden met externen om te zien waar aanvulling wenselijk en/of noodzakelijk is.

De uitwerking van het programma, de organisatie binnen scholen, de organisatie van de beoordeling, de ontwikkeling en opleiding van de begeleiders, de vorm, inhoud en organisatie van de beoordeling zijn allemaal zaken die we de komende tijd verder uitwerken, waarbij sommige zaken ons allen aangaan en andere per individuele school worden uitgewerkt.

8.

9. Kwaliteitszorg

We zetten een aantal instrumenten in om het HPG jaarlijks te evalueren en tot verbeteringen te komen.

1. evaluatie door deelnemende leerlingen
2. evaluatie door begeleiders & beoordelaars
3. evaluatie door leidinggevenden van deelnemende gymnasia
4. evaluatie door alumni van het HPG
5. jaarlijks feedbackbijeenkomst met onze expertcommissie

Leden expertcommissie:

.....

(ter invulling. We zetten 'hoog' in, bv.: rector magnificus, voorzitter KNAW, voorzitter Onderwijsraad etc.)

juni 2013

Kerngroep Gymnasium cum Laude

Hans Buijze, rector Christelijk Gymnasium Utrecht
Marten Elkerbout, rector Barlaeus Gymnasium Amsterdam
Gerda Hoekstra, SHZG
Ingeborg Kromhout, SHZG
Hanneke Taat, rector Utrechts Stedelijk Gymnasium

Bijlage III

Voorbeelden vanuit de virtuele praktijk

Om het concept van het HPG te verhelderen stellen wij u voor aan vier virtuele leerlingen: Veerle, Sem, Saar en Paul, die ieder hun eigen traject gevolgd hebben.

Veerle.

Veerle (15 jaar) is een zeer ijverig en goed presterend meisje. Goed wil zeggen: geen cijfer onder de 8. Ze is een beetje stil in de overigens drukke klas en zorgt goed voor haar vriendinnen door samen huiswerk te maken. In de rapportvergadering komt ze nauwelijks aan bod tot de afdelingsleider voorstelt ook die leerlingen die heel goed presteren eens te bespreken. Wat zou bijdragen tot een verdere ontwikkeling van Veerle? Onwennig gaan sommige docenten aan het fantaseren, totdat de mentor het gesprek afbreekt. Dit kost teveel tijd en waarom vragen we het niet aan Veerle zelf?

De speciaal voor het HPG opgeleide mentor en de eigen mentor spreken af met Veerle. Veerle vraagt zich af of er iets niet goed gaat maar in het gesprek is ze voorzichtig belangstellend voor het idee van een 'programma' naast school. Ze zal nadenken over wat ze wil en het thuis bespreken.

Vervolg: ouders zijn angstig over de gevolgen voor de schoolprestaties. Mentor organiseert een gesprek waarin afspraken gemaakt worden over het normale schoolwerk.

Over het onderwerp heeft Veerle inmiddels nagedacht. Ze wil iets met haar handen doen en vooral haar hersens gebruiken voor iets concreets. Ze wil graag leren koken en een heleboel te weten komen over voedselbereiding, het bewaren van voedsel, het vers houden van bereid voedsel, moleculair koken.

Samen met de honours-mentor maken ze een plan. En dan volgen de gebeurtenissen elkaar snel op: contact met een kok, het lezen van een aantal boeken, het volgen van een aantal lessen op het nabijgelegen vmbo, het bezoeken van een ziekenhuiskeuken, een gesprek met een diëtiste, etc..

Een en ander resulteert in een map waarin ze haar bevindingen documenteert, haar ervaringen opschrijft, haar afspraken noteert.

In het begin vaker maar later eens in de twee maanden heeft ze contact over haar ontdekkingsreis met haar mentor. Soms loopt ze vast maar ze ontmoet veel mensen, vindt haar programma zinvol en probeert in de volgende klassen haar belangstelling ook bij biologie en scheikunde te delen. Dat valt niet mee maar lukt als ze haar profielwerkstuk mag schrijven over voedselconservatie.

Eens per jaar komen heel veel leerlingen die meedoen aan het HPG bij elkaar om hun ervaringen te delen.

Uiteindelijk kost het moeite een beoordelaar te vinden maar de eerste kok waarmee ze sprak is bereid een oordeel te geven over de manier waarop Veerle haar weg gegaan is gebruik makend van de rubric van het HPG. De externe beoordelaar van het HPG bekijkt en bespreekt met haar welke doelen ze heeft bereikt bij het ontwikkelen van haar competenties.

Sem.

Sem is een zeer geïnteresseerde vierdeklas leerling die naar zeggen meer bezig is met zijn onderneming waarin hij iets schijnt te doen met mobiele telefonie-aanbieders en een website heeft ontwikkeld voor klanten, dan met school. Veel leraren maken zich ongerust over zijn normale schoolprestaties.

Een traject volgt als bij Veerle. Wel een heel andere casus: wordt Sem niet beloond voor zijn gebrek aan inzet als we hem erkenning geven voor zijn onderneming?

Het voortraject is lastig. Steeds is de deal: Sem gaat werken voor school en de school erkent zijn kwaliteiten als ondernemer/ICT-deskundige. Verder wil de school eigenlijk dat hij die vaardigheden ook nog eens verwoordt, evalueert, verder uitbouwt in een richting die hij intuïtief misschien zelf niet had bedacht, etc.. Sems reactie: het lijkt wel school.

Met veel moeite wordt het wantrouwen van Sem ontrafeld en omgezet in positieve acties.

Contacten met andere jonge bedrijven, een stage, een bijdrage aan de ICT-ontwikkeling op school, een cursus informatica op de naastgelegen HBO zijn het gevolg. Sem bloeit.

De cijfers van Sem voor het gewone schoolwerk blijven mager maar het lukt hem een diploma te halen.

Hij krijgt geen aantekening 'cum laude' maar is achteraf blij dat hij wel het programma gedaan heeft. Hij weet nu veel meer van de digitale wereld en van ondernemen en hij heeft een gymnasiumdiploma.

Saar.

Saar is een recalcitrante leerling. Niet echt goed, maar altijd mopperend op wat je in de les en op school überhaupt doet. Ze is in klas vier blijven zitten en als het zo doorgaat, gaat ze het niet halen.

Een beetje vreemd om bij haar aan het HPG te denken maar dat komt door iets anders. Ze is een fanatiek hockeyster en traint zelf haar clubje kinderen en is ook in de vakantiecampen bezig met het begeleiden van kinderen tijdens hockeykampen.

Haar mentor vertelt dat ze daarvoor blijkbaar wel de moed kan opbrengen. Ze vertelt aan haar mentor het verhaal over haar ontmoeting met een hockeytrainer die op een heel aparte manier trainingen verzorgt. Hij probeert rekening te houden met de individuele behoeftes van teamleden en op grond daarvan ze dingen te laten doen in de training waardoor ze vooruit komen. Ook hun opdracht in het veld is aangepast aan de persoonlijke kenmerken van de speelster.

Haar kritiek op school is dat iedereen altijd maar doet alsof iedereen hetzelfde is. De docenten, houden geen rekening met haar. De mentor stelt voor haar op het spoor van leerstijlen te zetten.

Er volgt een wonderlijk succesvolle weg. Saar hoeft niet naar alle lessen en mag werken aan haar eigen project. Ze neemt contact op met haar trainer naar theoretisch achtergronden, spreekt met mensen op de universiteit, doet onderzoek op school naar verschillende leerstijlen van kinderen en houdt uiteindelijk een lezing op school voor haar docenten gevolgd door een studiedag.

Het wonderlijke is dat Saar ook veel beter gaat presteren op haar normale vakken. Door erkenning te geven aan haar onrust en positief bij te dragen aan veranderingen kan ze zelf haar boosheid beter relativeren en omzetten in energie om te leren.

Ze slaagt met verve en heeft zoveel competenties gedurende het project ontwikkeld dat ze haar certificaat gymnasium cum laude krijgt. Ze gaat psychologie studeren.

Paul.

Paul is een slimme en sociale gymnasiumleerling met een brede belangstelling. In de derde klas richt zijn belangstelling zich steeds meer op deelname aan de debatclub en de bijbehorende toernooien, en ontwikkelt hij een voorkeur voor Europese politieke onderwerpen.

In de 4e klas wordt dit concreet doordat hij lid wordt van de debatclub, meedoet aan het MEP, hij zijn Advanced Certificate Cambridge Engels haalt, hij meedoet aan een internationale uitwisseling.

In de 5e kiest hij voor de combinatie C&M en E&M. Zijn resultaten zijn dermate goed dat de school hem het honoursprogramma wil aanbieden. Met Paul wordt een aantal activiteiten besproken dat zijn honoursprogramma zal vullen. Vanuit zijn passie voor het politieke debat kiest Paul het examenvak maatschappijwetenschappen en gaat hij de ELOS-stroom volgen om zich zo goed mogelijk voor te bereiden op zijn studie in de richting van de Europese/internationale politiek. Hij krijgt de mogelijkheid op de universiteit een module politicologie te volgen. Daarna zal hij stage lopen bij een politieke partij. Ondertussen gaan zijn debatactiviteiten door. In klas 5 haalt hij zijn Proficiency Cambridge en doet Goethe examen.

Als persoonlijk project zal Paul zijn honoursprogramma afsluiten met het organiseren van een middag politiek debat voor klas 6. Hierbij moet hij, liefst Europese, politici en bovenbouwleerlingen interesseren om deel te nemen aan het debat in het Engels, de universiteit erbij betrekken, stellingen verzinnen, de logistiek regelen, leiding geven aan het debat en zoveel mogelijk leerlingenverenigingen een rol laten spelen, zoals technisch team, horecateam, debatclub, muzikaal intermezzo etc.

De beoordelaar is aanwezig bij het debat.

